

Cumhuriyetin 100. Yılında Türk Tarihçileri

Prof. Dr. Tuncer BAYKARA, *Cumhuriyetin 100. Yılında Türk Tarihçileri*, Bilgeoğuz Yayınları, 1. Basım İstanbul 2023, 239 sahife, ISBN 978-625-6359-72-7.

Nahide ŞİMŞİR*

* Prof. Dr.

Orcid Id: 0000-0003-1405-8521

Sorumlu Yazar / Corresponding Author:

Prof. Dr. Nahide Şimşir, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

E-posta / E-mail:

nsimsir@balikesir.edu.tr

Geliş Tarihi / Recived Date:

17 Ekim 2023

Kabul Tarihi / Accepted Date:

11 Şubat 2024

Kitap Tanıtma / Book Review

Atıf / Citation:

Nahide Şimşir, "Cumhuriyetin 100. Yılında Türk Tarihçileri", *Türk Dünyası Araştırmaları* 136, Sayı 269, (2024): 283-285.

Bu makale Creative Commons BY-NC-SA 2.0 tarafından lisanslanmıştır. / This article is licensed under a Creative Commons BY-NC-SA 2.0.

Tarih disiplini çerçevesinde “uzun dönem” değerlendirilmesi yapmak metodolojik anlamda önem arz etmektedir. Bu hem disiplinin gelişimi hem de dönüşümünü sergilediği ve değerlendirdiği için gelecekteki çalışmalara bir yol haritası sunabilir. Metodolojinin gelişimine ve “tarihçiliğin tarihi” çalışmalarına dair referans kaynak olabilir. Prof. Dr. Tuncer Baykara’nın kendi tanıklıklarından hareketle kaleme aldığı *Cumhuriyetin 100. Yılında Türk Tarihçileri* kitabı bu neviden değerlendirilebilir.

Prof. Dr. Tuncer Baykara yapmış olduğu çalışmalar ile Türk tarihine ve tarihçiliğine yön veren önemli isimlerden biri olmuştur. Prof. Dr. Mübahat S. Kütükoğlu gibi, emekli olduktan sonra da çalışmalarına devam eden ve bilgi birikimleri ile dünya ve Türk Bilimine önemli katkılar sağlamaları takdire değerdir. Prof. Dr. Baykara’nın Cumhuriyetimizin 100. Yılında Türk Tarihçiliğini değerlendiren çalışmasında “*Cumhuriyetin 50. Yılına katkıda bulundum, acaba 100. Yılında payım ne olur*” diye düşünürken, *Tanıdıklarım* konusundaki eski yazdıklarım imdadıma yetişti. *Pekâlâ*, “*Cumhuriyetin 100 Yılında Türk Tarihçileri*” diye bir kitap yazıp yayını için çabalardım.” sözleri incelediğimiz eserin ortaya çıkış motivasyonunu sergilemektedir. Günlü ve hatırat tarih yazımı açısından önemli kaynak ve tanıklık olarak kabul edilmektedir. Prof. Dr. Baykara yaşamı boyunca günlük tutan, gördüklerini, seyahatleri-

ni yazan ve fırsat buldukça da yayınlayarak tarih çalışmalarına bu yönden de önemli katkılarda bulunmuştur. Tarihin peşinde olan bir akademisyenin kendi yaşadıklarını da tarihe mal edecek bir emek harcaması son derece önemlidir. Prof. Dr. Baykara bu tanıtımın yazarının üzerinde de derin etki bırakmıştır. Öte yandan Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı için hazırlanmış olduğu bu çalışmanın, akademik camiada ve konunun ilgilileri üzerinde de bu etkilere sebep olacağını düşünüyorum. Prof. Dr. Baykara çalışmasını kaleme alırken bütün tanıdıklarını değil ama belli bir plan içinde akademik tarihçi ve tarihe katkıda bulunanları ve onlar ile ilgili günlüklerinde tutmuş olduğu kayıtlara göre bildiklerini yazmıştır. Prof. Dr. Baykara'yı tanıyanlar kaleminin ve gözlemlerinin kuvvetinden şüphesiz haberdardırlar. Bu kitap günlük tutmanın tarih için faydasını ortaya koyan önemli örneklerden biridir.

Prof. Dr. Baykara'nın kendi ifadeleri ile kitap şu sırayla kaleme alınmıştır:

"1.Tam tarihçi sayılmasalar da sosyal alanda yeri olan tanıdıklarım da burada olacaktı.2.Kitapta yer alanların hepsi de, söyleyeceklerini söylemiş, bitirmiş ve rahmet-i rahmana kavuşmuş olan bir vesile ile tanıdıklarım olacaktır. 3.Nihayet beş-on kadar da Türk tarihini inceleyen yabancı dostlarımı vefat etmiş olmaları halinde yer alacaktır.4.Kitapta 1923 sonrası faal olan resmi tarihçiler değil, Baykara'nın hocası olan veya ona bir şeyler öğretenler yer alacaktır. Mesela Ahmet Refik değil, ama İsmail Hakkı Uzunçarşılı bulunabilir.

Türk Tarihçiler kümesini üç ana kesime ayırdım:

1.Eğitimi Osmanlı döneminde gerçekleştirip cumhuriyet dönemine intikal edenler: Uzunçarşılı, M. Halil Yinanç, Cavit Baysun gibi. 2.Cumhuriyet sonrası tarihçileri: a. Bir şekilde yurtdışına eğitime gönderilenler: Ö. L. Barkan, Besim Darkot başta, H. Namık Orkun ve sayıları pek çoktur. b.1935'te dil-tarih fakültesinin açılmasıyla yetişenler; bunlar da çoktur. c. Yurtdışında eğitim görüp ülkemize gelenler: Zeki Velidi Togan, A.Inan.4. Ve bunların yetiştikten sonra çalışmaları: Türk Tarih Kurumu, Üniversitelerin Tarih Bölümleri".

Eserin düşünce alt yapısı, plan ve Hocamızın günü gününe tutmuş olduğu notlar eklenince hakikatten Cumhuriyetimizin 100 yılına damgasını vurmuş tarih ve araştırmacıların, akademik ve araştırmacılık yönleri ile eserleri hakkında emsalsiz bilgiler bir araya getirilmiştir. Bir büyük akademisyenin kaleminden akademik yönler dikkate alınarak yapılmış olan değerlendirmeler, sade ve samimi ve oldukça etkileyici olmuştur. Prof. Dr. Baykara kitabı yazarken temel hareket noktasını da şöyle özetlemiştir:

"Bir önemli husus, kimleri kaleme almalıydım ve hepsinden önemlisi sıralama nasıl olacaktı? Acaba dostlarım alınmaz mıydı? Ben niye şundan sonra geldim filan gibi. Bunu bertaraf etmek istedim ve rahmete kavuşanlara öncelik verdim. Ama onlardan da olumsuz özelliklerini (bağnazlık, istismar) yakından bildiklerime elim varmadı.

Burada ben sadece güzelliklerden, iyilerden ve olumlu özelliklerden söz etmek istedim. En sonunda bir olumsuzluk ortak şahsiyeti çıkarmak istedim, başar-

dum mu bilemem. Orada çoklarımız, bizzat ben dahi kendimi ucundan köşesinden bulabilirim. Mümkünse okuyanların kendisi de bildiklerini yazsın da Türk tarihçiliğinin tarihi veya Türk'ün geçmişi aydınlansın. Daha da önemlisi Türk entelektüel veya aydın çevresi daha iyi bilinsin”.

Prof. Dr. Baykara'nın kitabından yapmış olduğum alıntılardan *Cumhuriyetin 100 Yılında Türk Tarihçileri* adlı kitabın, ansiklopedi maddeleri veya bibliyografya kitaplarının kalıplaşmış ve kuru ifadelerle oluşturulmadığı görülmektedir. Eser, Türk Tarihinin duayenlerinden sayılan Prof. Dr. Baykara'nın olabildiğince objektif fakat canlı ve ruhu olan akıcı bir üslupla yazılmıştır. Önsözün son cümlelerinden olan “*Okuyanlar sağ olsun. İstanbul, Zeki Velidi Togan Yurdu, 17.07.2023*” kaydı Prof. Dr. Baykara'nın tevazuunu, hocasına sadakatini ve kronolojik titizliğini gözler önüne sermektedir.

Türk Tarihi hakkında az ya da çok bilgi sahibi olanların bileceği gibi, Türk tarihçileri yetiştikleri yerin Ankara ve İstanbul olması veyahut da hocalarının içinde buldukları akademik çevreleri ile olan bağlantıları ile ön plana çıkmaktadır. Prof. Dr. Baykara da kitabında kendisinin mensup olduğu İstanbul akademik çevresini daha iyi bildiği için yazdıklarında bu hususu dile getirmiştir. Nitekim Türk tarihçileri, “1.İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1889-1976)’dan (s.13) 63. Nejat Diyarbakırlı (1928 -2017)’ya (s.217) kadar kendi gözlemleri ile anlatılmıştır. Ankara'nın bir kısım tarihçileri ise, 64. Mustafa Oral”ın yazdıklarından (s.218 - 224) aktarılmıştır.

Kitabın son kısmında ise Yabancı Dostlarımız başlığı ile Türk Tarihi için hayati öneme haiz çalışmaları olan İrene Melikof-Sayar (1917-8.01.2009), İldiko Eczedy (1938-2004), Masao Mori (1921 -1996), Keit Hopwood (1960?-Aralık 2006), Dimitri Vasiliev (1946-2022) (s.225 -239)’e yer verilmiştir. Prof. Dr. Baykara kitapta belirttiği gibi hem öğrenmeye, hem öğretmeye hem de gerçek anlamda tarihe meraklı ve bilimi her şeyin üstünde tutan meslektaşları ile yerli ve yabancı münasebetlere büyük önem vermiş, öğrencilerine de bunu tavsiye etmiştir. Her bilim dalında olduğu gibi gerçekten araştırmayı ve okumayı sevenler gibi proje ve dolayısıyla ekstra paralar için bu mesleği yapanlar, tarih alanında da bulunmaktadır. Prof. Dr. Baykara bu şekilde davrananlar ile pek barışık olmadığı gibi öğrencilerine de akçalı işleri tavsiye etmemiştir. Prof. Dr. Baykara’ya göre gerçek bilim adamı hasletleri arasında, tarih alanındaki yurt içi ve yurt dışı kongrelere katılmak vardır. Prof. Dr. Baykara halen bunu bizzat devam ettirme çabasıdadır.

Eserden alıntı yapılan kısımlardan anlaşılacağı üzere, Prof. Dr. Baykara ile bir şekilde yolu kesişmiş olan 63 tarih araştırmacısı ve yabancı dostlarının çokluğuna rağmen burada sadece 5 önemli isme yer verilmiştir. Prof. Dr. Baykara'nın yazı yazma sevdası, sadece akademik çalışmalar ile sınırlı değildir. İşte tanıtmış olduğum eser de tarih araştırmalarını yapanlar ile ilgilidir. Prof. Dr. Baykara'nın hatıratlarına ve gözlemlerine dayalı olan bu çalışması Türk tarihçiliği ve metodoloji çalışmaları açısından önemli başvuru kaynaklarından biri olmaya adaydır. Eser genç akademisyen adayları için yol gösterici ve çalışma sahalarına ışık tutan bir mahiyettedir.

